

Allt du behöver veta om president-



Den femte april går Afghanistans folk till valurnorna för att utse en ny president. På de här sidorna vill vi ge dig en översikt om valets förutsättningar. Här kan du läsa om kandidaterna, hur själva valet går till och några av de utmaningar som väntar den framtida presidenten.

Text & bild | Klas Lignell, Lennart Larsson och Carla da Costa Bengtsson

Karzai kliver av sin post

Den sittande presidenten Hamid Karzai har styrt landet sedan talibanerna störtades år 2001. Den första tiden var han ansvarig för den övergångsadministration som tog fram riktlinjer för hur landet skulle styras efter maktövertagandet. Året därpå valdes han till president för den tillfälliga regeringen, av den nationella rådsförsamlingen Loya Jirga. Sedan dess har Karzai vunnit två val på egen hand (efter anklagelser om valfusk) och styrt landet med representanter från flera etniska grupper i regeringen. Men enligt den gällande konstitutionen kan han inte bli vald för ytterligare en mandatperiod. Han förväntas dock inte dra sig tillbaka helt och hållet från politiken.

Regering har fått utstå en rad av korruptionsanklagelser de senaste åren. Legitimitet är liten och bedömare ser i dagsläget få tecken på att den kommer öka för det nyvalda parlamentet. Trots att det har gått över tio år sedan invasionen av Afghanistan och störtandet av talibanerna är regeringen fortfarande svag. Den har inte lyckats skapa ordning och välfärd i den utsträckning som många hoppades på.

USA har under de senaste åren förhandlat med talibanerna vilket bidragit till att ge dem politisk legitimitet. De har fortfarande ett relativt starkt stöd i delar av landet, särskilt på landsbygden. USA:s förhandlingar med talibanerna anses även ha bidragit till den instabilitet som råder i dag.

2014 är också året då utländska trupper dras tillbaka från Afghanistan och ansvaret för säkerheten överlämnas till den afghanska regeringen. Innan Karzai lämnar makten kan han sluta ett långsiktigt säkerhetsavtal med USA som innebär att ett par tusen utländska soldater stannar kvar i landet för att utbilda de inhemska säkerhetsstyrkorna och jaga terrorister. Om Karzai inte undertecknar avtalet kommer relationerna mellan Afghanistan och det internationella samfundet som finansierar landets regering och armé istället att hänga på hans efterträdare. Utan ett avtal kommer finansieringen förmodligen att minska och den nya presidenten kommer att få förlita sig på den inhemska polisen och armén för att upprätthålla säkerheten i landet.



Aven publicerad i
globalarkivet.se

Valet | Så går det till

Valet i Afghanistan består av två rundor, förutsatt att ingen kandidat får över 50 procent av rösterna redan i den första omgången. Med elva presidentkandidater är det inte troligt att valet avgörs i första rundan. I den andra omgången ställs de två kandidaterna som fått flest röster i första valomgången mot varandra.

Det här betyder att valprocessen kan pågå i månader. Bara att samla in valurnorna från avlägsna platser i landet och att behandla klagomål förväntas ta flera veckor. Ett första valresultat beräknas därför till mitten av maj. Den andra omgången förväntas ta runt sex veckor att genomföra. Trots att Karzai officiellt kliver av sin presidentpost i maj tror många valobservatörer att landet inte kommer att ha en ny president innan juli eller augusti.

Runt 12 miljoner av landets cirka 30 miljoner invånare har rätt att rösta förutsatt att de har ett röstkort som även är en sorts id-handling. Dock finns det miljoner fler röstkort i omlopp än vad det finns röstberättigade personer. Det kan finnas så mycket som 20 miljoner av dessa provisoriska id-kort i cirkulation i landet. De flesta av dem delades ut vid föregående val medan runt tre miljoner nya id-kort delades ut förra året till de som nyligen fyllt 18, tappat sina id-kort eller till hemvändare från utlandet. Id-korten kan användas på alla röstningskontor och de är lätta att överlåta till andra personer. Det har rapporterats att id-kort var till salu långt innan valprocessen drog igång. Kvinnornas id-kort är speciellt sårbara för överlåtelse eftersom de inte nödvändigtvis behöver innehålla ett fotografi på grund av traditioner i konservativa delar av landet där det inte anses vara lämpligt för en främmande person att se en kvinnas ansikte.

6 845

Så många vallokaler kommer det att finnas i det afghanska presidentvalet.

Andra orosmoln som skymmer ett rättvist valresultat är att både den oberoende valkommissionen och kommissionen för klagomål består av män tillsatta av president Karzai, som dessutom sett till att representationer från FN, som tidigare fanns i bägge kommissionerna, nu är borta.

Det kommer att finnas 6 845 röstningskontor där Afghanistans befolkning kan lägga sin röst och valmyndigheten förväntar sig att 95 procent av kontoren kommer att vara öppna på valdagen. Under föregående val var en del kontor visserligen öppna men gapade ändå tomma vilket betyder att tillgängligheten inte är en garanti för valdeltagande. Att lägga sin röst innebär för många afghaner flera timmars resa och ett stort risktagande. Och korruptionen under föregående val har gjort att många afghaner tappat tron på valsystemet eller är ovilliga att riskera sina liv för att kunna rösta.

Det kommer att finnas få oberoende valobservatörer utanför de stora städerna men mycket tid har avsatts för att hantera och utreda klagomål efter valdagen.

Säkerheten kring valet kommer till största delen tillhandahållas av Afghanska säkerhetsstyrkor men Nato har erbjudit sig att hjälpa till med logistiken i form av att transportera valurnor med hjälp av flyg och helikopter. ■

Sverige ger över sex miljoner dollar, via FN till den Oberoende valkommissionen (Independent Election Commission, IEC) vilka har som uppgift att stödja den afghanska valmyndigheten att planera och genomföra legitima val. Stödet avser i första hand det kommande president- och provinsvalen år 2014 men också det kommande parlamentsvalet år 2015, enligt Sveriges Utrikesdepartement.

Utmaningar efter valet

Den kommande presidenten har många svåra frågor att tackla. Fattigdomen och säkerhetsläget i landet är två akuta problem. Korruptionen är en annan. Presidentens förmåga att hindra korruptionen kan bli avgörande för hans folkliga stöd tror många.

Flera av landets problem går hand i hand med varandra växelvis. Afghanistans ekonomi har försvagats av de många krig som plågat landet och det finns fortfarande krafter som vill tillskansa sig makt med hjälp av våld. En ny president måste inspirera de nationella säkerhets-

Vem kommer att vinna?

Vem som kommer att vinna valet anses fortfarande vara en öppen fråga. Det finns ingen som har ett tydligt övertag i dagsläget vilket innebär att alla elva kandidater fortfarande har mycket att vinna på att fortsätta satsa på sina valkampanjer.

Att flera av kandidaterna tror sig ha en chans att vinna valet i kombination med de valbudgetar som en del av kandidaterna har skaffat sig har

fått bedömare att tro att valfusk är oundvikligt. Få tror att kandidaterna kommer att hålla sig till det officiella budgettaket på drygt en miljon svenska kronor som kampanjerna måste hålla sig under. Även om valfusk kommer att förekomma menar vissa diplomater som arbetar med valet att fusket inte behöver betyda att det ogiltigförklaras. Är omfattning av fusket begränsat samt att den vinnande kandidaten har ett brett folkligt stöd kan valresultatet komma att accepteras ändå. ■



Aven publicerad i globalarkivet.se

→ styrkorna till att fortsätta kampen mot upprorsmän som visat sig vara uthålliga. Den svaga ekonomin spär i sin tur på oroligheterna. Unga män som inte kan hitta arbete vänder sig till talibanerna och slåss på deras sida för en lön som motsvarar vad polisen och armén erbjuder.

Biståndsfinansierat

Den afghanska statens skatteintäkter är låga och den kan inte själv betala för den egna verksamheten eller säkerhetsinsatser. Statsbudgeten finansieras i stor utsträckning av bistånd och ett instabilt säkerhetsläge försvårar möjligheten att locka utländska investerare till exempelvis en framtida gruvindustri som skulle kunna ge intäkter till staten.

Andra ställer sig frågan vad presidenten ska göra åt opiumproduktionen som ökat kraftigt under år 2013. FN varnar för att droghandeln gör Afghanistan till en splittrad stat där knarkpengar blir en grund för korruption och kriminalitet. Samtidigt är opiumproduktionen den huvudsakliga inkomstkällan för många fattiga bönder. Var tionde afghan beräknas på ett eller annat sätt försörja sig genom opiumhanteringen. Opium ger nästan tolv gånger större inkomst jämfört med att odla spannmål. Pengar från opiumhantering antas stå för en stor del av finansieringen av det väpnade upproret mot de utländska trupperna. Tidigare försök att stoppa produktion och handel med droger har varit blodiga och ineffektiva.

Även relationerna till grannländerna och resten av omvärlden är något som presidenten måste hantera. Både Iran och Pakistan har tagit emot stora grupper av afghanska flyktingar samtidigt som de båda länderna har intressen i landets affärer och lägger stor kraft på att påverka makten i Kabul. ■

Kandidaterna

Det är mellan elva kandidater som det afghanska folket ska välja sin nya president. Att döma av opinionsundersökningar (alltid lite tvivelaktiga i Afghanistan) är de sju som presenteras här är de mest väsentliga. Abdullah Abdullah och Ashraf Ghani tycks just nu leda fältet med över 40 procent av rösterna.

Abdullah Abdullah | Född 1960

Fick näst flest röster efter Hamid Karzai i presidentvalet 2009.

Abdullah är läkare, som lämnade sitt yrke för att kämpa på slagfältet som medlem av den antisovjetiska motståndsrörelsen. En stor del av hans stöd kommer från anhängare till den mördade mujahedinkommandanten Ahmad Shah Massoud. Dr Abdullah, som han vanligtvis kallas, är den enda seriösa kandidaten vars huvudsakliga anhängare ligger utanför folkgruppen Pashtun. Han har visserligen en pashtunsk förälder men ses på goda grunder som Panjshir, det vill säga Tadjik och persisktalande. Han har tidigare varit utrikesminister under Karzai men avgick år 2005 för att fyra år senare överraska genom att stiga upp från en rörig opposition till att bli det allvarliga hotet mot Karzai. Med tillräckligt många röster för att kunna få en andra omdiskuterad valomgång släppte han ändå den utmaningen och höll sig utanför regeringen för att bygga upp ett nätverk av stöd från gräsrotterna. Nu har han en chans att vinna direkt genom att få över 50 procent av rösterna i första omgången. Om det inte sker går de två främsta kandidaterna vidare till en andra omgång. Då kommer sannolikt en pashtunsk kandidat att ha ett starkare utgångsläge eftersom den första omgångens splittrade pashtunsk röster kommer att samlas. ■



den första omgångens splittrade pashtunsk röster kommer att samlas. ■

Ashraf Ghani Ahmadzai | Född 1949

Söker röststöd via allians med kontroversiell krigsförbrytare.

Ghani är nationalist, före detta finansminister och tjänsteman på Världsbanken och den kandidat som har den mest konkreta politiska plattformen dock utan starka anhängare. Han ställde även upp i valet år 2009 men fick då bara tre procent av rösterna. Den här gången har han allierat sig med den kontroversiella Abdul Rashid Dostum, tidigare miliskommandant, vars röststöd kan föra Ghani till den andra omgången som den främste kandidaten för Pashtunerna. Beslutet att ställa upp tillsammans med en man anklagad för grova krigsförbrytelser har medfört att han förlorat röster från reformanhängare vilket annars är hans naturliga krets. Motvilligt bemötte han kritiken och gav en officiell ursäkt om misstag som begicks under inbördeskriget. Det var det första medgivandet i Afghanistan av sådana misstag. ■



Mujahedin är en benämning på olika islamistiska grupper i modern tid. I afghanska sammanhang syftar det oftast på gerillasoldater som bekämpade sovjetiska invasionsstyrkor under afghansk-sovjetiska kriget 1979-1989.



Qayoum Karzai | Född 1957

Den nuvarande presidentens äldre bror.

Qayoum har varken någon mujahideenerfarenhet eller politisk karisma enligt analytiker. När Hamid Karzai var i Pakistan som en del av motståndsrörelsen mot Sovjet drev Qayuom restaurangverksamheter i USA och återvände först till Afghanistan efter talibanernas fall. Då etablerade han ett nätverk av framgångsrika företag i familjens hemstad och lyckades hålla en lägre profil än de andra Karzaibröderna: Ahmad Wali mördades år 2011 och Mahmoud har förföljts med anledning av sin koppling till en skandal kring Kabul Bank som ledde till dess krasch. Nu återstår bara Qayuom som familjens självklara kandidat till presidentposten. Vid valet 2005 vann han en plats till parlamentet, men avgick när rapporter visade att han sällan var närvarande. Han har haft offentliga konflikter med sin bror (vars stöd inte är givet) men hans familjenamn och kontakter ger honom ändå en betydande hjälp. Han tros ha av sagt sig sitt medborgarskap i USA för att kunna delta i valet. ■



Abdul Rasul Sayyaf | Född 1946

För konservativ för att vinna ett val i ett modernt Afghanistan.

Sayyaf har allierat sig med Ismail Khan, en före detta krigsherre, befälhavare och senare guvernör i västra Herat. Sayyaf är en konservativ före detta islamist och mujahedin. Det var han som bjöd Usama bin Ladin till Afghanistan efter att denne blivit utvisad från Sudan. Han är också den man som gav namn åt den filippinska rebellgruppen Abu Sayaf och som i 11 september-kommissionens rapport nämndes som "mentor" till Khalid Sheikh Mohammed som hade en nyckelroll i attacken. I Afghanistan har hans politiska gärningar inneburit ett motstånd för kvinnors rättigheter och en amnestilag till de som genomförde krigsförbrytelser under det brutala inbördeskriget. ■

Foto | Anders Rosén och Nader Naim press office

Källor | The New York Times, Pan Asian Biz, Al Jazeera och Landguiden

Zalmay Rassoul | Född 1942

Med stöd från Hamid Karzai som vill ha en del av makten.

Rassoul är den ende som har med en kvinna på sin valsedel. Han var tidigare utrikesminister och är en avlägsen släkting till den avsatte kungen Zahir Shah. Trots många år i regeringen har Rassoul klarat sig från korruptionsanklagelser, vilket däremot drabbat många andra tjänstemän. Till hans nackdel är han ogift vilket är mycket ovanligt i Afghanistan och betraktas med stor misstänksamhet. Han är Pashtun men har pratat Dari i hela sitt liv och därför lär han sig just nu att tala Pashtu, det språk där han borde finna sina flesta anhängare i det etniskt uppdelade Afghanistan. Han är den äldste kandidaten med en nära relation till Hamid Karzai, de arbetade tillsammans i Rom efter talibanernas fall. Om Rassoul vinner med den nuvarande presidentens stöd kan det bli ett sätt för denne att behålla sitt inflytande bakom scenen, hävdar analytiker. ■



Nader Naim | Född 1965

Barnbarn till kung Zahir Shah.

En son till den tidigare kungen Zahir Shah, vars styre fortfarande är ihågkommen av några afghaner som en guldålder. Naim är en relativt ung kandidat som föddes i Afghanistan men flyttade när hans farfar störtades i en kupp 1973. Naim växte upp och studerade datavetenskap i London då hans pappa arbetade på den Afghanska ambassaden där. I London har han arbetat med IT-lösningar för försäkringsbolag och nyligen etablerade han en marknadsföringsfirma med vänner. Han återvände först efter talibanernas fall och arbetade ett tag som sekreterare åt sin farfar som nu är en vanlig medborgare. Naim har byggt upp ett omfattande nätverk av kontakter som stödjer honom. Det är däremot oklart om han klarar av att finansiera en kostsam kampanj. ■



Gul Agha Sherzai | Född 1955

Smeknamnet är Bulldozer eftersom han får sin vilja igenom.

Sherzai är son till en fattig restaurangägare men fick makt och rikedom under tiden som mujahedinkommandant. Han blev guvernör i provinsen Kandahar före talibanernas intåg, en tid då anklagelser om övergrepp var mycket vanliga. Han återtog sedan makten och blev guvernör i provinsen Nangarhar med hjälp av USA:s styrkor år 2001. Under flera år hade han en nära relation med USA som nu svalnat efter den senaste tidens anklagelser om sexuellt utnyttjande av minderåriga pojkar och korruption. Han förnekar alla anklagelser och rapporterar att han tjänat sina miljoner på den lukrativa gränshandeln med Pakistan. Han har fått allmänhetens stöd genom att dela med sig av sin förmögenhet till dem. ■



Aven publicerad i
globalarkivet.se

3 röster om valet



Ruqia Naiel | Parlamentsledamot

Ruqia Naiel tar emot i sitt arbetsrum i villan nära parlamentet i Kabul. På afghanskt manér består möbleringen av pampiga soffor efter väggarna. I mitten står en elegant vedkamin som väser av en värmande brasa. Den stora magen avslöjar att hennes andra barn är på väg, om cirka en månad. Lagom till presidentvalet, skämtar hon. Hon har inga problem med att kombinera familjelivet med karriären. I Kabul bor hon tillsammans med son, man och barnflicka vilket underlättar när hon har möten i parlamentet.

Ruqia är en viktig företrädare för andra hazarkvinnor och kommer från provinsen Ghor i centrala Afghanistan, väster om Kabul. Sedan nio år är hon parlamentsledamot på finans- och budgetutskottet och är nu inne på sin andra mandatperiod. Nästa år är det parlamentsval och då ska hon kandidera igen.

– Visserligen har parlamentet stor betydelse, men regeringen

och presidenten har den verkställande makten. Vi har en alltför svag regering som inte kan ta tag i problemen. Det kommande valet måste innebära förnyelse.

Torka, brist på säkerhet och arbetslöshet är de största problemen i provinsen Ghor. Många unga utbildar sig på universitet, men det finns inga jobb. Hon tror att självmordsattacker kommer att bli sällsynta, eftersom talibanerna är förhållandevis svaga. Däremot är ett stort orosmoln kriminella grupper. Trots osäkerheten uppskattar hon att cirka 60 procent av kvinnorna kommer att rösta i hennes provins.

– Det varierar i olika distrikt, men många kvinnor och flickor undviker att ta sig till en skola, en arbetsplats eller en vallokal för att vägarna inte är säkra. I vissa fall tar männen deras röstkort för att i kvinnornas namn rösta på samma kandidat. Det är tyvärr möjligt i våra val. ■



På grund av de kulturella normer som kvinnor i Afghanistan omfattas av har Pashton Amarkhils ansikte dolts i PDF-versionen av reportaget på hennes önskan.



Pashton Amarkhil | Barnmorska

– **Vi är så trötta på krig.** Från och med nu kan det bara bli bättre.

Pashton Amarkhil gick själv och hämtade sitt röstkort inför det senaste valet 2009. Trots att både polis och militär fanns på platsen var stämningen i den stora folkmassan hätsk. De skrämde henne att hon senare inte vågade gå till vallokalen och rösta. I år såg hon till att inte vara ensam, utan hämtade ut röstkortet tillsammans med sina väninnor. Hela vägen diskuterade de kandidaternas för- och nackdelar för att kunna reda ut vem som är bäst lämpad för att ta över presidentposten.

– Jag har redan bestämt mig. Den som får min röst har vården och kvinnors rättigheter på agendan.

Trots rädslan under förra valet och farhågorna att talibanerna ska slå till, är Pashton och hennes vänner positiva.

– Talibanerna är oförutsägbara. Vi vet inte var, när eller hur men det kommer att ske självmordsattacker. Storstäder som Kabul är säkrare. Det är här på landsbygden som vi är oroliga och måste vara försiktiga.

Pashton arbetar sedan sju år som barnmorska i provinsen Wardak, sydväst om Kabul. Hon tycker att den låga säkerheten är problematisk. Under hösten 2013 drabbades till exempel sjukhuset i provinshuvudstaden Maidan Shar av ett bombattentat riktat mot den närbelägna säkerhetstjänsten. ■

Tamim Barakzai | Student

– **Det värsta tänkbara scenariot** är om den vinnande kandidaten inte accepteras av andra ledande politiker och att valresultatet saboteras. I sämsta fall kan landet splittras i ett inbördeskrig. Men jag vill inte tänka så, jag är optimist. Det tredje presidentvalet måste innebära ett rejält kliv framåt!

Tamim Barakzai är 23 år och studerar ekonomi på Kabuls universitet. Om ett år, efter examen, hoppas han få jobb på en bank. Mest av allt är han intresserad av sport men just nu funderar han bara på vem av de två bästa presidentkandidaterna han ska bestämma sig för att rösta på.

– Mycket talar för att det här presidentvalet kommer att bli bättre än det förra! Presidentkandidaterna är mer politiskt kunniga och folk mer medvetna. Några få säger visserligen att valet inte tjänar något till, men de flesta av mina studiekamrater är mycket intresserade av valet, män som kvinnor.

I centrala Kabul känner han sig säker. Det är för andra gången som han ska rösta och han bekänner att det är lättare för storstadsbor att både hämta ut röstkort och sedan rösta på valdagen. På landsbygden kan det vara längre till vallokalen och många kvinnor tillåts inte gå till vallokalerna för sina män på grund av rädsla för attacker.

– Jag tror att människor på landsbygden är mer lättpåverkade och mottagliga för vallöften än storstadsbor. Det kanske räcker att en kandidat gör ett besök i ett distrikt och delar ut lite flygblad för att vinna röster. I små byar röstar man nog mer efter vilken kandidat som familjen och klanen stödjer. ■